

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasillo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oenc poslane knjige itd. ie pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Posamezna številka po K 1-20. Za neorganizirane 80—K, za naročnike v inozemstvu 100—K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako pett-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne pett-vrste, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. " " dvakrat . . . 1 " " " trikrat . . . 80 " za nadaljnja izvršenja od pett-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštne.

iv. D.:

Naše jugoslovanstvo v praksi.

Jugoslovanska ideja, ki je v nas žive la poprej kot ideal, ie zadobila sedaj svojo konkretno obliko kot **naša državna ideja**. Močna državna ideja nam mora biti sedaj naš najvišji ideal, ki bazira na trdnem fundamentu močne državne jugoslovanske kulture, gospodarske in politične državne osamosvojitve ter socialnega zblizanja vseh treh plemen troime nega naroda v svrhu gorenjih smotrov.

Vsak plemenski separatizem, ki je **zadobil pri nas obliko avtonomističnega gibanja**, izpodkupa državni misli trden temelj, slabi delo za našo skupno državno kulturo in rahlja državno gospodarsko in politično osamosvojitve in samostojnost ter žene državljane v centrifugalni vrtnec državne needinosti in vodi do konečnega razpada.

Najuspešnejše sredstvo v dosego noranjenega državnega ujedinenja vidimo v stanovskih združevanjih v svrhu povzdige stanovskih interesnih skupin: potem družnja kulturnih skupin po njih načelnih edinstvih in tako dalje, v združevanju gospodarskih in političnih skupin.

Ta najbolj naravna pot je nastopila tudi v naši državi, in stanovi so dobili svoja Udruženja, združevati so se pričele gospodarske, kulturne in politične skupine sličnih smotrov; stanovske različenosti so se pričele izravnavati, gospodarske in kulturne skupnosti so se pričele zblíževati in utrjevati z organiziranjem; politični pokret se trudi dati državni ideji z ustavo trdno podlago in ustvariti trden temelj za skupno državno kulturo, za gospodarsko državno moč in samostojnost, za politično neodvisnost in za socialno skupno in vzajemno življenje vseh treh plemen v svrhu državne ideje.

Temu ujedinenju je stopilo na pot avtonomistično gibanje, ki je **v bistvu le plemenski separatizem**, kateri z gojitvijo kulturnih, gospodarskih, političnih in drugih razlik slabi le državno moč in enotnost.

Tudi učiteljstvo je ostalo zvesto svojim jugoslovanskim načelom in idealom iz preteklosti in je iz svojega idealnega jugoslovanstva stopilo na pot praktičnega, realnega jugoslovanstva.

Za svoje gibanje si je stvorilo skupno organizacijo, da potom nje izravna stanovske različenosti ter se kot enoten stan uveljavi v oporo države in njenega napredka. Osnovno si je UJU z enakim smotrom.

Naše praktično jugoslovanstvo pa s tem še ni končano! V oporo organizaciji in izenačenju stanovskih razlik je neobhodno potrebno obligatorično skupno vodstvo potom skupnega glasila z gori omejenim smotrom; zato vidimo v programu našega praktičnega jugoslovanstva tudi obvezno upeljavo skupnega stanovskega glasila za vse organizirano jugoslovansko učiteljstvo. V dosego duševnega in kulturnega ujedinenja našega stanu pa vidimo neobhodno potrebo za skupno pedagoško — znanstveno glasillo za vse jugoslovansko učiteljstvo, da se z njim skupno kulturno dvigamo kot državna celota.

Pozitivni del jugoslovanskega programa učiteljstva vidimo v združitvi vsega jugoslovanskega učiteljstva, ne oziraje se na različno narodni plemen in brez razlike verskih naziranj v svrhu povzdige osamosvojitve in razvoja vseh panog jugoslovanskega šolstva in v svrhu povzdige in osamosvojitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v narodnem, socialno-politiškem, gospodarskem, stanovskem in kulturnem oziru; ga v celotno in politično vzgojiti ter dvigniti tako visoko, da ne bo zaostajalo za učiteljstvom drugih narodov in ne za drugimi stanovi troimenskega naroda.

Naše praktično jugoslovanstvo pa mora stremeti tudi za tem, da pridemo čimprej iz pravčatega kaosa zakonov, naredb in določb na šolskem polju, v katerem se danes nahajamo, in ki ovira pregled celo že upeljane strokovnjaku na šolskem polju. Dobiti moramo čimprej skupen in enoten šolski zakon, ki bo iz-

ravnal vse te razlike in nas vodil do enotne in skupne državne kulture.

Naše praktično jugoslovanstvo mora stremeti za tem, da pospešujemo vse kar pospešuje državno idejo in skupnost; ter vse, kar nas vodi do ustvaritve skupne jugoslovanske državne kulture.

FR. ŠEGULA:

Nadzorstvo meščanskih šol.

Dejstvo, da se imajo imenovati ozir. potrditi okr. šol. nadzorniki na bivšem Štajerskem, je vzbudilo tudi v krogu meščanskošolskega učiteljstva živo zanimanje za to velevažno vprašanje. Pravkar novo ustanovljeno društvo se je sestajalo po svojih odsekih, da stavi primerne predloge, izšlo je tozadevno več misli druga za drugo, ki pa vsaka izpodbija prejšnjo. Na nasvet tov. Bernota je celjski odsek bil za takimenovane inštruktorje za vsako skupino posebej, ki bi naj bili duševni voditelji učiteljstva. Izven tega pa bi naj bil še skupen administrativni nadzornik v ožjem pomenu besede.

Tudi mariborski odsek je razpravljal na svojem sestanku dne 12. marca o teh predlogih v jako živahni debati, katere izid je bil tudi ta, da se je pretežna večina izrekla ne za inštruktorje, temveč za inštruktorje; o nadzorniku pa sploh ni bilo govora. Na naknadno konstatirano nesoglasje nekaterih članov se je pa ves sklep razveljavil.

Ker sem sam proti nasvetovanemu predlogu in ker se mi sploh to hlastanje na levo in desno ne dopade, hočem podati tukaj svoje misli glede nadzorstva narodnega šolstva sploh. Pri tozadevnem zborovanju v Mariboru sem bil v opoziciji ter se tudi držim krčevito te, dokler ne zadobim prepričanja, da je stvar rešena na najboljši način, ki je pri danih razmerah mogoč.

Bojim se, da bo to hlastanje in stikanje po reformi v šol. vprašanju, sosebno v nadzorstvenem vprašanju imelo slab izid, to pa zato, ker se dela brez pravega prevdarka. Dokaz temu je že to, da izha-

jašo v kratkih presledkih popolnoma si nasprotujoči predlogi.

Nastane prvo vprašanje, ali je nadzornikov treba.

Bili so ljudje in so še, ki trdijo, da učiteljem ni treba nadzornikov, temveč le prijateljev, voditeljev, svetovalcev, dobrih tovarišev in ne vem kaj še. Vsekakor čitajo v teh nazivih lastnosti, katerih je ljudskošolskemu kot sploh vsakemu nadzorniku treba. Jaz pa pravim, da tiči v sklanjanju nadzornikov preveč domišljije. Zakaj bi bil ravno učiteljski stan tako popoln, da mu ni treba nadzornikov. V svoji 17letni praksi sem prišel vsekakor do prepričanja in tega izrekam javno, četudi mogoče osamljen, nam je treba nadzornikov, kot vsakemu drugemu stanu. Nismo še na tisti stopnji idealov in popolnosti, da bi jih ne rabili. Nadzornik je torej neko zlo, ali vsekakor zmiraj potrebno.

Kdo naj je nadzornik? V tem smo vsi edini. Najzmogljnejši. Ta beseda pove vse. Mora dosti znati, vedeti, imeti mora primerno prakso. Marljiv mora biti, vesten, natančen in objektivni, pa še mogoče kaj več: zdrav, mlad pa ne premlad, starejši tovariš, pa zopet ne prestar. Težko je vsemi zahtevam ustreči.

Gotovo zmožen v tem smislu, da zamore delo šole presojati in ocenjevati.

Najnovejša deviza je: ljudsko šolo nadzoruj ljudskošolski, meščansko šolo meščanskošolski in srednjo šolo srednješolski učitelji; separatizem. Da bo še popolnejši: v strokovnih šolah (meščanske in srednje) pa za vsako skupino posebej nadzornika. To velja za okrajne šolske nadzornike kot tudi za višješolske. Da bi pa teh gospodov vendarle preveč ne bilo, pa so meščanskošolski učitelji za to, da naj so za vsako skupino po en inštruktor ter le eden administrativni nadzornik s sedežem v višjem šolskem svetu.

To se meni ne zdi dobro in še marsikomu drugemu tudi ne.

Nisem za separatizem. To je prvo.

Nikdar ne vidim ter nikoli uidele ne bom, zakaj bi meščanskošolski učitelj ne smel biti nadzornik za ljudske šole, bodisi

LISTEK

Kristij Engelman.

Dne 24. februarja t. l. vil se je dolg mrtvaški sprevod iz Novega Vodmata na pokopališče k sv. Križu. Umirovljeni nadučitelj Kristij Engelman je nastopil zadnjo pot v kraje neznane, odkoder ni vrtnitve. Z njim je izginila markantna postava z ljubljanskimi ulic, učiteljske vrste pa je ostavil moč, čigar celo življenje bilo je delaven dan. Naj bodo naslednje vrstice vrtemu, nepozabnemu tovarišu skromen spomenik!

Rodil se je Kristij Engelman l. 1843. v Kranju, kjer mu je bil oče ključavničar. Dopržil je spodnjo gimnazijo v Ljubljani, nato pa obiskoval učiteljske istotam. Prvo učiteljsko službo je vršil v Ribnici, drugo pri sv. Gregorju, tretjo v Žabnici pri Kranju, četrto na Mirni, peto na Suhorju, šesto v Starem Trgu pri Črnomlju, sedmo v Dragatušu, osmo v Dobropoljah, deveto pa v Domžalah. Imel je dve častni priznanici od knezoškofjskega ordinariata, ker je prostovoljno poučeval verouk. Vsi njegovi deželni in okrajni šolski nadzorniki so ga povodoma nadzorovanj liva-

lili kot izbornega delavca na šolskem polju. Pet let je bil tudi zastopnik učiteljstva v kočevskem okraju. Prejel je več povelj za vzorno vrtnarstvo in sadjerejo ter 3 pohvalne diplome s sadjarskih razstav. Služboval je polnih 45 let. Kot naprednjak in Sokol ni dobil povodoma svoje upokojitve nobene priznanice, niti častne kolajne za 40 letno službovanje, na katero tudi ni reflektiral, ker mu je bila zavest, da je vsekdar in povsod vršil svojo dolžnost, največje priznanje. Bil je izvrsten pevovodja, ter 36 let orglavec v cerkvi. Učljen je bil dvakrat. Iz prvega zakona je imel 3 sinove. Prvi Edmund je v Vučkovaru višji živinozdravnik drugi Viktor trgovec in posestnik v Šmartnu nad Kamnikom tretji Vinko pa je bil državni učitelj na C. M. šoli v Trstu, kjer je pred tremi leti umrl. Temu izbornemu organizatorju in neumornemu narodnemu delavcu bodo ohranili tržaški Slovenci trajen spomin. Iz drugega zakona ni bilo potomcev.

Pripovedoval je pokojni Engelman veliko zanimivih doživljajev, izmed katerih navedem le nekatere: V Ribnici je težko obolel na legarju; zahvaliti se je imel blagi Podbojevi materi, ki se je z izredno požrtvovalnostjo zavzela zanj, da je okreval. Bolezen je trajala 2 mese-

ca; ko je šel prosit tamošnjega dekana, da bi se mu za ona dva meseca izplačali službeni prejemki, ga je le-ta nahručil: »Kako si drznete zahtevati plačo za čas, ko niste učili?« Da se je pa gospod dekan pokazal še bolj olikanega in mogočnega je pristavil: »Schanen Sie, dass Sie weiter kommen!« Ta slučaj naj služi zlasti mlajši učiteljski generaciji v izgled, kako je bilo starejšim tovarišem »s cvetjem« poslano v dobri konkordatske šole. V Žabnici so se hoteli kmetje novoustanovljene šole iznebiti, zato so prvo noč, ko je spal Engelman v šoli, skozi okno streljali v njegovo stanovanje. Preganjali učiteljstva v Veliki Dolini imajo toraj tudi svoje predhodnike!

Župnik na Mirni je Engelmána prisilil, da je moral opravljati službo mežnarja in oglednika mrličev, zato je prosil na Suhor, kjer pa mu je tamošnji župnik zagretil življenje s tem, da se je vmešaval v njegove rodbinske zadeve. Po kratkem bivanju na Suhoru je odšel v Stari Trg. Tu je delal noč in dan, da se je šola prezidala in razširila v dvorazrednico. V Dragatušu je deloval na to, da je tamošnja šola postala trirazrednica. V Dobropoljah je vso šolo preuredil in dosegel, da se je zidalo novo šolsko poslopje. V Domžalah je skrbel, da se je šola prezidala in

razširila v štirirazrednico. Za časa Engelmanovega službovanja v Domžalah je bil ondi ustanovljen »Sokol«, ki mu je bil pokojnik prvi starosta. Od leta 1911 do svoje smrti je živel v pokoji v Novem Vodmatu v Ljubljani. A delovanje njegovo tudi sedaj ni prenehalo. Od marca 1912 do oktobra 1918, toraj nad 6 let, je bil Engelman predsednik upokojenega učiteljstva v Sloveniji dotlej, da se je prostovoljno odpovedal. V največjo zaslugo pa mu moramo šteti, da je prevzel l. 1915. predsedstvo »Učiteljske tiskarne« in jo vodil v najtežavnejših časih. To so bili nač njegovi najstrašnejši dnevi! Opozarjam na takratne razmere in na dejstvo, da je bila tiskarna kot srbofilka razupljata. Zato so morali vsi aktivni učitelji ali odložiti članstvo in vodstvo tiskarne, ali pa pustiti službo. Ker ga je bolezen »Diabetes« čimdalje huje mučila, je ponovno prosil, da bi smel odložiti predsedstvo »Učiteljske tiskarne«, kteri prošnji je odbor dne 25. marca 1919 ugodil.

In sedaj spi nevzdradno spanje tam zori pri sv. Križu, kjer je našel kotiček trajnega mira. Neumornemu delavcu Engelmanu naj bo lahka zemlja domača, tovariši pa mu ohranimo časten spomin!

Pograjec.

posebej ali zajedno z meščansko šolo, ako so okolščine, ki govore za to.

Meščanskošolski učitelji so vsi izšli iz vrst ljudskošolskega učiteljstva in gotovo ne iz najslabših. Vsakemu je gotovo delo v ljudski šoli znano ter mu mora ostati znano, kajti meščanska šola kot višja kategorija narodnega šolstva mora ostati v nepretrganem stiku z ljudsko šolo; isto velja v učiteljskih. Ne separatizem ter zaplankanost, temveč neka enotnost se mora vleči kot rdeča nit skozi vso šolstvo. To je bila tudi ideja pokojnega Schreinerja. Da pa se me ne krivimo ne razume, nikakor ne trdim, da ni med ljudskošolskim učiteljstvom sposobnih nadzornikov. Tudi ne razumem v čem se razlikuje šola ljudske šole od iste meščanske šole in obratno, kar nekateriki zatrjujejo. Gotovo, da se poučuje v meščanski šoli v čokaj razsežnejšem obsegu nego na ljudski šoli in pri tem še gotovo stvari, ki se v ljudski šoli ne podavajo, ali to je interna stvar meščanskošolskega učiteljstva, a metoda bodi in je ista: nazornost in indukcija, kar velja tudi o učiteljskih in v pretežnem delu srednjih šol. Le najvišje učne stopnje na srednjih šolah se drže deduktivne poti kot tudi univerze, to pa zaradi poglobitve v znanost.

Kdor je dober metodik v ljudski šoli, bo brezdvomno, ko je postal meščanskošolski učitelj, tudi isti dober metodik v meščanski šoli in obratno. Najmanjša praksa na meščanski šoli bo začetniku zadostovala, da bo zamogel prevdariti, s kako upravičenostjo sme računati na zaželjen uspeh. Zaradi tega sem proti sistemu inštruktorjev, ki bi sicer ne bili breznomembni, a ta namen, ki ga naj imajo, se doseže v lepši in popolnejši meri, to je potom skupnih konferenc, celokupnega učiteljstva pod vodstvom nadzornika. Seveda morajo biti te konference izvrstno organizirane in dirgirane. Konference so naj forum, kjer se naj izmenjujejo misli ter naj prodre misel najposobnejšega. Konferencam dajem tudi zaradi tega prednost pred inštruktorji, ker bo tudi tukaj zastopano učiteljstvo vseh skupin. Reševala se bodo vprašanja vseh panog in kar je glavno: vzgojni problem, kar bi ostalo popolnoma zanemarljeno pri strokovnem sistemu nadzorstva ter tudi pri skupnih strokovnih konferencah, ki si jih nekateri mislijo namesto celokupnih. Ne pozabimo vendar, da je prvo vzgoja in ves pouk le sredstvo v dosegu tega smotra. Vsi strokovni učitelji se morajo zanimati tudi za ostale njim nelastne smotre. Izolacija ni nikoli na mestu. Kam pa pride, če se bodo strokovni učitelji le vglabliali v svojih skupinah, ne oziraje se za ostale predmete. Toliko znanja iz vseh drugih literarnih predmetov, kolikor se ga naj podaja na meščanski šoli moramo pač vedno pričakovati od vsakega učitelja. S tem je vedno zajamčeno medsebojno supliranje za slučaj potrebe. Kam pa si naj gremo po supleta, če tovariš zbolí. Na šolah, kjer so posamezne skupine zastopane po 3, 4 tovariših kot v Mariboru in v Ljubljani, je nadomestovanje po tovarišu iste skupine lahko mogoče; kaj pa kje drugje, ali bodele dobili kar tako supleta poslanega iz Ljubljane ali bodele predmet za 3, 4 tedne črtali iz urnika? Kratkotrajno, konference skupnih je treba in ne strokovnih; bodo sicer trajale del časa, česar se nekateri boje, pa bomo že morali žrtvovati tudi to, sicer pa ne izgubimo iz vida, da je vzgojen problem glavna naloga vseh. Druga naloga inštruktorjev: uvajanje v moderne struje, v metode itd. Tam, kjer bo inštruktor zajemal modrost, jo naj zajema učitelj sam. Blago iz prve roke je vedno boljše nego iz druge. Kar se pa spoznavanja metode v praktičnem oziru tiče, gospoda so medsebojne hospitacije več vredne, kot poročilo in ustno izročilo inštruktorjev. Teh hospitacij, dasi že davno nasvetovanih ter naravnost predpisanih, pa se nekateri bojijo kot hudiča. Rečem vam, tam, bo pa tudi inštruktor malo zalegel. Hospitaliziramo medsebojno na isti šoli na sosednjih in če treba posejimo tudi v razredu tistega, ki se najbolj blišči.

Trdi se, da bi inštruktor ne izrekal sodbe o delu posameznika, temveč le administrativni nadzornik. Kaj pa, če ta iz kateregakoli vzroka ne bo mogel posetiti posameznika razno takrat, ko bi bilo potrebno, pa bo mogoče inštruktorja zaupno vprašal, kako je z njim. Si bo takrat inštruktor ušesa zamašil! Le preveč špicelnost ne, temveč enega ali dva, kolikor potrebno s popolnim nazivom nadzornik in ne lažim imenom: inštruktor ali informator. Nadzornik naj bo to, kar biti mora. Ne za vsako skupino posebej, temveč za vse skupine eden in zmožen. (NB. Vsekakor za specijelne predmete kot risanje, te-

lovadba, gospodinjstvo, še strok. nadzornika, ker je tega treba).

Okrajni kot tudi višji šolski nadzornik mora biti zmožen presoditi in oceniti delo v vseh literarnih in realističnih predmetih; zato se pa naj zbere primeren moč. Če pa hočete strok. nadzornike, pa morate imeti logično tudi strokovne ravnatelje, torej najmanj tri, kajti ti v prvi vrsti ocenjujejo učiteljstvo. To pa lahko upamo, da bo okrajni nadzornik, bivši strokovni učitelj, lahko tudi presodil uspeh in metodo v njemu ne lastni stroki, saj je videl delo svojega tovariša večkrat, se zanimal za isto ter eventuelno sam že poučeval, če ne drugače pa kot ljudskošolski učitelj. Tudi kot tak bo gotovo vedel, ali je učna pot primerna za dosego smotra, ki je predpisan.

Separatizem je nadalje tudi to, da naj je višji šolski nadzornik edinole učitelj iste šole, katere nadzoruj. To do najnovejše dobe ni bilo upeljano. Pokojni Schreiner je bil svoje dni okrajni šolski nadzornik, nikdar pa ni bil ljudskošolski učitelj. Kdo si upa le misliti, da ni bil dober okrajni šolski nadzornik in da ni bil najboljši višji šolski nadzornik za ljudske in meščanske šole! Gospoda, na eni strani se borimo za višješolsko izobrazbo, na drugi strani pa akademike podimo. Se vam nič ne zdi! Jaz trdim: višješolski nadzornik mora biti moč, z višjo naobrazbo, ki je v štorsko šolo in učiteljstvo presojati z višjega vidika. Ne samo praksa ne, temveč tudi znanje in poznanje. Seveda pri vsem tem ne sme biti višješolskemu nadzorniku šolstvo nepoznana zadeva. Za višješolskega nadzornika bo gotovo akademik, ki se ni zanimal za nižje šolstvo, manj sposobni nego sleherni ljudskošolski učitelj. Imamo pa ljudi vsaj toliko, kolikor je sistemiziranih višješolskih nadzornikov mest, ki so akademsko naobraženi, pa jim nižje šolstvo tudi ni španska vas.

Najidealnejše bi bilo, da bi bil vsak ravnatelj učiteljskega hkratu član višješolskega sveta ter višješolski nadzornik za ljudske in meščanske šole. Ta bi potem na naraščajo lahko popravljalo to, kar vidi napačnega med šolniki. Seveda Schreiner in Bežek sta umrla, a skrbimo za to, da dobimo njima primerne naslednike.

Tako si mislim jaz nadzorstvo ljudskih in meščanskih šol. Željo imam le to, da se šolsko vprašanje reši stvarno ter spravi v tir, v katerem sigurno dosežemo smoter šole.

A. M.:

Begunsko učiteljstvo in naš žurnalistika.

Ime begunec postaja psovka. Spominja me izraza, s katerim nas je zmerjala fakinaža v Trstu, Gorici in v Kopru in nehote potezam v duhu paralelo med obema.

»Sciavo« — suženj sem bil tam spodaj — opljuvan in zmerjan, ko sem še hodil v ljudsko šolo. Na učiteljsko smo se pretepali za enakopravnost z zastopniki XX. stoletne avite-culture, danes kot mož sem v podobnem slučaju. Z menoj pa čutijo tudi ostali tovariši in tovarišice isto bol.

Begunec — psovka — ni ravno direktna, ali z njo namigavajo na nas mnogi, ko hočejo po vzoru gesla »Mi sami in samo mi!« (glej »Slov. Narod« od 15. aprila št. 84.), povdarjati svojo plemensko pokrajinsko, da celo krajno superijornost napram drugim — tujcem itd.

Res je med ljudmi, ki so zapustili sčlnčno goriško okolico, našo lepo Adrijo ali pa prišli iz mučeniške Istre, precej elementov dvomljive, moralne kakovosti, toda to niso begunci. Pa saj se nihče tudi ne briga zanje. Zanimanje posveča dobro, verno ljudstvo, a še bolj njega demagoški voditelji in zavajalci vseh barv siromaku-beguncu, ki je tu radi skorje kruha. In na tem siromaku lomijo palice, tega tepejo in mučijo duševno, grene mu življenje, a mu tudi telesno škodujejo, če morejo.

Pa je zopet med temi malimi nekdo, ki je posebna tarča vsem kritikom in karniškim političnim junakom. To je slovenski učitelj, slovenska učiteljica, ki sta tu v svoji domovini, ki delujeta v njej, ki jim je bila in je ideal, radi katerega so danes tu.

Iz zasedenega ozemlja je pobegnilo tisoče raznih nameščencev, med njimi sorazmerno malo učiteljstva. A že med temi je bilo mnogo tovarišev (sic), ki bi bili zunanji zasedenega ozemlja morali prejeti slej proč, toda kaj to. Eden zakriči in zbor ponavlja za njim: Križaj ga oziroma nazaj, a če se vsi vrnejo, kolikor jih je tu, jih ni mnogo nad 100 (en sto), to je 1/30 vsega tukajšnjega učiteljstva, ali bodo

podobni gigantom zdrobili laško hidro. Toda kaj bi se prerekal z zakrknjenci, kaj brskal po statistiki.

Pred menoj ležita »Jutro« 14. t. m. in »Slovenski Narod« 15. aprila. V prvem listu čitam koncem članka: »Razpisana učiteljska mesta v Istri« sledeče stavke:

»Oni učitelji-begunci, ki so toliko po žrtvovani in pogumni, da hočejo kljub današnjim razmeram stati ob strani svojemu nesrečnemu narodu in mu pomagati v boju za obstanek, naj se javijo nemudoma za razpisana mesta,« ker jih bodo sicer Italijani z izgovorom, da ni na razpolago jezikovno usposobljenih moči, zasedli s svojimi ljudmi.

V »Slovenskem Narodu« pa je kar poziv: »Pozivamo jugoslovenske učitelje in učiteljice v anektiranem ozemlju kakor tudi one, ki se še nahajajo v Jugoslaviji, naj nemudoma storijo svojo narodno dolžnost in vložijo prošnje na navedena mesta.« Sledi sklep članka. Tendence njegova je resnična, a posledic ne odvrnejo taki pozivi, kar hočem nekoliko osvetliti v naslednjem.

Ta poziva sta vsebinsko idealna, a v njih obliki leži ost naperjena na nas, ki moramo ob vsaki priliki, ko je razpisano kako mesto v Primorju, poslušati moralne zafrkacije ali pa plamteče klice na vrnitev. Bilo je v preteklem letu, ko sem čital o razpisih raznih mest v zasedenem ozemlju. Za sežanski okraj sem se sam zanimal, drugi za druge, in kaj se je izkazalo. Razpis je bila gola formalnost, da so mogli potem na razpisanih zasedenih mestih potrditi tam sedaj službujoče učiteljstvo. Naši dnevniki so videli že ves Kras, vso Vipavo in že koj preplavljen z Italijani iz kraljestva.

Pred časom je bil izdan poziv od viš. šol. oblasti, vrniti se v Primorje, ob polomu na Koroškem — pa na Koroško. Kaj je bil uspeh? Kdor je prosil, je ostal na cedilu, to je vse zraven duševnih muk in mnogih poti semtertja.

Nikakor ne trdim, da ni v Istri pomikanja slovenskega učiteljstva. Saj je ta dežela najnesrečnejša izmed anektiranega ozemlja. Že pod Avstrijo težko stališče Slovanov je postalo pod »liberalno« Italijo neznošno. Toda kaj ste pomagali z vpitjem nai gremo nazaj? Kako prisilite Italijane v to, da sprejmejo zopet v službovanje tukajšnje begunsko učiteljstvo?

Kateri urad naj nam da spričevalo o brezhibnem političnem obnašanju?

Kam smo pristojni, ko ni še urejeno vprašanje opcije. Kar listi pišejo in kar nam poročajo o tem iz raznih uradov, se izpreminja pač kot vreme v jeseni.

Verujte mi vsi, ki nas poganjate čez mejo v svoji ljubezni do nesrečnih bratov in sester, da bi radi šli mimo, toda **pokažite nam konkretno pot**, podajte nam sredstvo, ki prisili Italijane, da ne bodo metali naših prošelj v koš. Naj ne bo Vaša ljubezen le fraza, vržena v svet le kot trenutni izraz Vaših ogorčenih src.

Pomagajte Klubu učiteljstva zasedenega ozemlja v njegovi akciji glede vračanja na prejšnja mesta.

Dvomim pa, da bi izveli kaj več konkretnih uspehov, kakršnih je klub deležen. Edino država stori tu kaj za nas in za trpine tam spodaj, toda ne z Vesničevim receptom klanjanja pred pariškimi močniki.

Dvomim pa zelo, da bi radi izgnanih, prebeglih in vojnih beguncev učiteljskega stanu, padla beseda disharmonije v medsebojnih razgovorih z verolomnimi, zvitimi Lahi.

V Ljubljani obstoji urad, ki daje in hoče dati direktive za vračanje v anektirano ozemlje, toda tudi njegovi uspehi so neznatni oziroma ničevi.

Na čelu urada je mož, ki posega s svojo roko celo v zadevo nastavljanja begunskega učiteljstva na razpisana stalna mesta. Od njegovega podpisa je odvisno, če dobi prošilec (prosilka) naprošeno mesto ali ne, oziroma če pride v poštev pri določanju ternopredlogov.

Tega bodi enkrat konec. Urad za zaščito beguncev in podobni uradi niso tu, da nam otežujejo bivanje tu, da nas degradira v državljane II. stopnje.

Ali se mar bojite, da ne pojdemo več dol, če bomo definitivni. Če je pa kdo med nami, ki zasluži posebne pažnje, opravite z njim, če je s tem postopanjem zadovoljen in imate povoda skrbeti zanj in za njegovo bodočnost, toda begunsko učiteljstvo **noče več vašega varuštva**. Begunsko učiteljstvo zahteva, da stopi tu Klub v energično akcijo, da bo konec raznih izjav in podpisov, ki niso na mestu.

Če pa dosežete enkrat to ugodnost, da bomo res mogli nazaj, potem verujte, da nas mnogo da slovo deželi, v kateri sega politično obzorje le od Snežnika do Kamniških planin in od Logatca do Ko-

čevja. Ljubitelji svobode, spoštujoči druge prez ozira na pripadnost k stranki ali svetovnemu nazoru, ne dobimo tu dovolj odmeva.

Zdemagogizirano ljudstvo nam ne more nadomestiti s svojo mnogokrat komaj prikrito mržnjo trdnih Kraševcev, idealnih Tržačanov, veselih Goričanov in trdovratnih Tolmincev.

Časopisje pa naj ne bo tako naivno, radikalno in naj ne odpira svojih predalov vsakemu godrnjavcu, ki čuti potrebo napisati kak nauk na naš račun.

Rekord v surovosti napram nam pa odnaša nesporno »Slovenec«, ki je lani v svoji 136. številki od 18. junija pod naslovom »Kam plovemo?« zmetal na nas vso nesnago, kolikor je je našel po kotih svoje redakcije.

Gospoda — novinarji — vedite, da se zavedamo, da je vaše delo veljavno za vzgojo naroda, ki je poverjen tudi nam, a ne jemljite nam ugleda pri njem s svojo pisavo.

Zato manj fraz, več premisleka, da ne bo nesporazumljen in ne bodo triumfirali Italijani in zrlji z obupom na nas in naš boj naši idealni sorojaki Julijske Benečije.

Tu smo in tu ostanemo, vzklika patrietično italijanski bersaljer, a tudi mi vam pravimo:

Tu smo, tu ostanemo, dokler nas ne pokliče nazaj faktor, ki ga bo upošteval Italijan. Listi naj se pa nikar ne smešijo več s pozivi pred fašisti, ki postajajoč pozornost posrbe, da ne pride čez mejo nobeden jugoslovanski apostol-učitelj, pa tudi duhovnik ne. Pika.

Z zborovanja „svete vojske“.

O surovosti, nenravnosti in pijančevanju, teh treh najhujših napakah našega naroda, je na javnem shodu »svete vojske« dne 10. t. m. predvsem poročal tovariš nadučitelj Rudolf Horvat.

Glede surovosti meni, da je prva dolžnost staršev in vzgojiteljev poučevati otroke o **lepem vedenju** ter jih zlasti o lastnem **zgledu** navajati k **plemenitemu ravnanju**. Odrasli mladini priporoča vstop v razna **kulturna društva**, ki pa morajo v pravem duhu vršiti svojo vzvišeno nalogo.

Za odrasle sploh je pa najvažnejši kulturni činitelj **časopisje**, ki pa bo dosegalo svoj pravi namen šele tedaj, ko izginijo iz njega raznovrstne psovke in surovi napadi na cele stanovce.

Za odpravo oziroma omejitve **nenravnosti** predlaga sledeča sredstva:

1. Efični **vzgojni pouk**, ki temelji v **verouku**. Da bo pa dosegel le-ta svoj namen, naj odpade stari verbalizem, to je čobesedno učenje katekizma na pamet.

2. **Nacionalno vzgojo**, toda ne fašistovske, to je zločinske, kakoršno je menil nek primorski akademik, da hoče baje naše učiteljstvo upeljati v šole; zakaj le s pravo narodno vzgojo se otrese naše ljudstvo čimprej onega suženjskega duha, ki v njem tči že 1300 let. Na ta način bo na vsaj v prihodnje moči prepričati narod take moralne propalosti, v kakršno je zaslilo zlasti naše narodno nezavedno ženstvo v sedanjih Julijski Benečiji; medtem ko se ni iz narodnega nasprotstva nobena Italijanka prostovoljna udala kateremu izmed naših vojakov, ko so pred leti zasedle bivše avstrijske čete italijansko Benečijo.

3. Pouk o **spolnosti**, ki naj ga vršita oče in mati o pravem času.

4. **Nadzorovanje** doraščajoče mladine, predvsem glede oseb, s katerimi občuje.

5. Prepoved **nemoralnih** knjig, slik, gledaliških in kinematografskih predstav ter posebno **premoderne ženske obleke**.

6. Ker so **prenapolnjena stanovanja** pogostoma povod nemoralnega življenja, naj vlada preskrbi čimprej za zadostna in primerna stanovašišča.

7. Oblastva in gospodarji naj priporočijo s primernimi **predurmi** svojim uslužbencem **zgodaj se ženiti**.

Nikakor pa ni poročevalec proti plesu, če se isti vrši dostojno in pod dobrim nadzorstvom.

Z ozirom na surovost in nenravnost konstatira še univ. prof. Ozvald, da sta ti napaki **simptomi bolne duše**, ki jo je treba preustrojiti s pozitivnim delom.

Nato navede tri vire teh napak:

Prva in glavna kal je institucija **kino**, ki naj se odpravi in nadomesti s cenim gledališčem.

Druga kal je dostop nedoraslim k **porotnim razpravam**, a tretja je — **ulica**, koder stopajo napol naga dekleta.

Prof. Fr. Vadnjal priporoča glede vzgoje, da se srednješolska mladina iz-

posebej ali zajedno z meščansko šolo, ako so okolščine, ki govore za to.

Meščanskošolski učitelji so vsi izšli iz vrst ljudskošolskega učiteljstva in gotovo ne iz najslabših. Vsakemu je gotovo delo v ljudski šoli znano ter mu mora ostati znano, kajti meščanska šola kot višja kategorija narodnega šolstva mora ostati v nepretrganem stiku z ljudsko šolo; isto velja v učiteljskih. Ne separatizem ter zaplankanost, temveč neka enotnost se mora vleči kot rdeča nit skozi vso šolstvo. To je bila tudi ideja pokojnega Schreinerja. Da pa se me ne krivimo ne razume, nikakor ne trdim, da ni med ljudskošolskim učiteljstvom sposobnih nadzornikov. Tudi ne razumem v čem se razlikuje šola ljudske šole od iste meščanske šole in obratno, kar nekateriki zatrjujejo. Gotovo, da se poučuje v meščanski šoli v čokaj razsežnejšem obsegu nego na ljudski šoli in pri tem še gotovo stvari, ki se v ljudski šoli ne podavajo, ali to je interna stvar meščanskošolskega učiteljstva, a metoda bodi in je ista: nazornost in indukcija, kar velja tudi o učiteljskih in v pretežnem delu srednjih šol. Le najvišje učne stopnje na srednjih šolah se drže deduktivne poti kot tudi univerze, to pa zaradi poglobitve v znanost.

Kdor je dober metodik v ljudski šoli, bo brezdvomno, ko je postal meščanskošolski učitelj, tudi isti dober metodik v meščanski šoli in obratno. Najmanjša praksa na meščanski šoli bo začetniku zadostovala, da bo zamogel prevladati, s kako upravičenostjo sme računati na zaželjen uspeh. Zaradi tega sem proti sistemu inštruktorjev, ki bi sicer ne bili breznomembni, a ta namen, ki ga naj imajo, se doseže v lepši in popolnejši meri, to je potom skupnih konferenc, celokupnega učiteljstva pod vodstvom nadzornika. Seveda morajo biti te konference izvrstno organizirane in dirigirane. Konference so naj forum, kjer se naj izmenjujejo misli ter naj prodre misel najposobnejšega. Konferencam dajem tudi zaradi tega prednost pred inštruktorji, ker bo tudi tukaj zastopano učiteljstvo vseh skupin. Reševala se bodo vprašanja vseh panog in kar je glavno: vzgojni problem, kar bi ostalo popolnoma zanemarljeno pri strokovnem sistemu nadzorstva ter tudi pri skupnih strokovnih konferencah, ki si jih nekateri mislijo namesto celokupnih. Ne pozabimo vendar, da je prvo vzgoja in ves pouk le sredstvo v dosegu tega smotra. Vsi strokovni učitelji se morajo zanimati tudi za ostale njim nelastne smotre. Izolacija ni nikoli na mestu. Kam pa pride, če se bodo strokovni učitelji le vglabliali v svojih skupinah, ne oziraje se za ostale predmete. Toliko znanja iz vseh drugih literarnih predmetov, kolikor se ga naj podaja na meščanski šoli moramo pač vedno pričakovati od vsakega učitelja. S tem je vedno zajamčeno medsebojno supliranje za slučaj potrebe. Kam pa si naj gremo po supletu, če tovariš zbolí. Na šolah, kjer so posamezne skupine zastopane po 3, 4 tovariših kot v Mariboru in v Ljubljani, je nadomestovanje po tovarišu iste skupine lahko mogoče; kaj pa kje drugje, ali bodele dobili kar tako supletu poslanega iz Ljubljane ali bodele predmet za 3, 4 tedne črtali iz urnika? Kratkotrajno, konference skupnih je treba in ne strokovnih; bodo sicer trajale del časa, česar se nekateri boje, pa bomo že morali žrtvovati tudi to, sicer pa ne izgubimo iz vida, da je vzgojen problem glavna naloga vseh. Druga naloga inštruktorjev: uvajanje v moderne struje, v metode itd. Tam, kjer bo inštruktor zajemal modrost, jo naj zajema učitelj sam. Blago iz prve roke je vedno boljše nego iz druge. Kar se pa spoznavanja metode v praktičnem oziru tiče, gospoda so medsebojne hospitacije več vredne, kot poročilo in ustno izročilo inštruktorjev. Teh hospitacij, dasi že davno nasvetovanih ter naravnost predpisanih, pa se nekateri bojijo kot hudiča. Rečem vam, tam, bo pa tudi inštruktor malo zalegel. Hospitalirajmo medsebojno na isti šoli na sosednjih in če treba posejimo tudi v razredu tistega, ki se najbolj blišči.

Trdi se, da bi inštruktor ne izrekal sodbe o delu posameznika, temveč le administrativni nadzornik. Kaj pa, če ta iz kateregakoli vzroka ne bo mogel posetiti posameznika razno takrat, ko bi bilo potrebno, pa bo mogoče inštruktorja zaupno vprašal, kako je z njim. Si bo takrat inštruktor ušesa zamašil! Le preveč špicelov ne, temveč enega ali dva, kolikor potrebno s popolnim nazivom nadzornik in ne lažim imenom: inštruktor ali informator. Nadzornik naj bo to, kar biti mora. Ne za vsako skupino posebej, temveč za vse skupine eden in zmožen. (NB. Vsekakor za specijalne predmete kot risanje, te-

lovadba, gospodinjstvo, še strok. nadzornika, ker je tega treba).

Okrajni kot tudi višji šolski nadzornik mora biti zmožen presoditi in oceniti delo v vseh literarnih in realističnih predmetih; zato se pa naj zbere primeren moč. Če pa hočete strok. nadzornike, pa morate imeti logično tudi strokovne ravnatelje, torej najmanj tri, kajti ti v prvi vrsti ocenjujejo učiteljstvo. To pa lahko upamo, da bo okrajni nadzornik, bivši strokovni učitelj, lahko tudi presodil uspeh in metodo v njemu ne lastni stroki, saj je videl delo svojega tovariša večkrat, se zanimal za isto ter eventualno sam že počel, če ne drugače pa kot ljudskošolski učitelj. Tudi kot tak bo gotovo vedel, ali je učna pot primerna za dosego smotra, ki je predpisan.

Separatizem je nadalje tudi to, da naj je višji šolski nadzornik edinole učitelj iste šole, katere nadzoruj. To do najnovejše dobe ni bilo upeljano. Pokojni Schreiner je bil svoje dni okrajni šolski nadzornik, nikdar pa ni bil ljudskošolski učitelj. Kdo si upa le misliti, da ni bil dober okrajni šolski nadzornik in da ni bil najboljši višji šolski nadzornik za ljudske in meščanske šole! Gospoda, na eni strani se borimo za višješolsko izobrazbo, na drugi strani pa akademike podimo. Se vam nič ne zdi! Jaz trdim: višješolski nadzornik mora biti moč, z višjo naobrazbo, ki je v štorsko in učiteljstvo presojati z višjega vidika. Ne samo praksa ne, temveč tudi znanje in poznanje. Seveda pri vsem tem ne sme biti višješolskemu nadzorniku šolstvo nepoznana zadeva. Za višješolskega nadzornika bo gotovo akademik, ki se ni zanimal za nižje šolstvo, manj sposobni nego sleherni ljudskošolski učitelj. Imamo pa ljudi vsaj toliko, kolikor je sistemiziranih višješolskih nadzornikov mest, ki so akademsko naobraženi, pa jim nižje šolstvo tudi ni španska vas.

Najidealnejše bi bilo, da bi bil vsak ravnatelj učiteljskega hkratu član višješolskega sveta ter višješolski nadzornik za ljudske in meščanske šole. Ta bi potem na naraščajo lahko popravljalo to, kar vidi napačnega med šolniki. Seveda Schreiner in Bežek sta umrla, a skrbimo za to, da dobimo njima primerne naslednike.

Tako si mislim jaz nadzorstvo ljudskih in meščanskih šol. Željo imam le to, da se šolsko vprašanje reši stvarno ter spravi v tir, v katerem sigurno dosežemo smoter šole.

A. M.:

Begunsko učiteljstvo in naš žurnalistika.

Ime begunec postaja psovka. Spominja me izraza, s katerim nas je zmerjala fakinaža v Trstu, Gorici in v Kopru in nehote potezam v duhu paralelo med obema.

»Sciavo« — suženj sem bil tam spodaj — opljuvan in zmerjan, ko sem se hotel v ljudsko šolo. Na učiteljsko smo se pretepali za enakopravnost z zastopniki XX. stoletne avite-culture, danes kot mož sem v podobnem slučaju. Z menoj pa čutijo tudi ostali tovariši in tovarišice isto bol.

Begunec — psovka — ni ravno direktna, ali z njo namigavajo na nas mnogi, ko hočejo po vzoru gesla »Mi sami in samo mi!« (glej »Slov. Narod« od 15. aprila št. 84.), povdarjati svojo plemensko pokrajinsko, da celo krajno superijornost napram drugim — tujcem itd.

Res je med ljudmi, ki so zapustili slično goriško okolico, našo lepo Adrijo ali pa prišli iz mučeniške Istre, precej elementov dvomljive, moralne kakovosti, toda to niso begunci. Pa saj se nihče tudi ne briga zanje. Zanimanje posveča dobro, verno ljudstvo, a še bolj njega demagoški voditelji in zavajalci vseh barv siromaku-beguncu, ki je tu radi skorje kruha. In na tem siromaku lomijo palice, tega tepejo in mučijo duševno, grene mu življenje, a mu tudi telesno škodujejo, če morejo.

Pa je zopet med temi malimi nekdo, ki je posebna tarča vsem kritikom in karvarniškim političnim junakom. To je slovenski učitelj, slovenska učiteljica, ki sta tu v svoji domovini, ki delujeta v njej, ki jim je bila in je ideal, radi katerega so danes tu.

Iz zasedenega ozemlja je pobegnilo tisoče raznih nameščencev, med njimi sorazmerno malo učiteljstva. A že med temi je bilo mnogo tovarišev (sic), ki bi bili zunanji zasedenega ozemlja morali prejeti slej proč, toda kaj to. Eden zakriči in zbor ponavlja za njim: Križaj ga oziroma nazaj, a če se vsi vrnejo, kolikor jih je tu, jih ni mnogo nad 100 (en sto), to je 1/30 vsega tujakšnjega učiteljstva, ali bodo

podobni gigantom zdrobili laško hidro. Toda kaj bi se prerekal z zakrknjenci, kaj brskal po statistiki.

Pred menoj ležita »Jutro« 14. t. m. in »Slovenski Narod« 15. aprila. V prvem listu čitam koncem članka: »Razpisana učiteljska mesta v Istri« sledeče stavke:

»Oni učitelji-begunci, ki so toliko po žrtvovani in pogumni, da hočejo kljub današnjim razmeram stati ob strani svojemu nesrečnemu narodu in mu pomagati v boju za obstanek, naj se javijo nemudoma za razpisana mesta,« ker jih bodo sicer Italijani z izgovorom, da ni na razpolago jezikovno usposobljenih moči, zasedli s svojimi ljudmi.

V »Slovenskem Narodu« pa je kar poziv: »Pozivamo jugoslovenske učitelje in učiteljice v anektiranem ozemlju kakor tudi one, ki se še nahajajo v Jugoslaviji, naj nemudoma storijo svojo narodno dolžnost in vložijo prošnje na navedena mesta.« Sledi sklep članka. Tendence njegova je resnična, a posledic ne odvrnejo taki pozivi, kar hočem nekoliko osvetliti v naslednjem.

Ta poziva sta vsebinsko idealna, a v njih obliki leži ost naperjena na nas, ki moramo ob vsaki priliki, ko je razpisano kako mesto v Primorju, poslušati moralne zafrkacije ali pa plamteče klice na vrnitev. Bilo je v preteklem letu, ko sem čital o razpisih raznih mest v zasedenem ozemlju. Za sežanski okraj sem se sam zanimal, drugi za druge, in kaj se je izkazalo. Razpis je bila gola formalnost, da so mogli potem na razpisanih zasedenih mestih potrditi tam sedaj službujoče učiteljstvo. Naši dnevniki so videli že ves Kras, vso Vipavo in že koj preplavljen z Italijani iz kraljestva.

Pred časom je bil izdan poziv od viš. šol. oblasti, vrniti se v Primorje, ob polomu na Koroškem — pa na Koroško. Kaj je bil uspeh? Kdor je prosil, je ostal na cedilu, to je vse zraven duševnih muk in mnogih poti semtertja.

Nikakor ne trdim, da ni v Istri pomikanja slovenskega učiteljstva. Saj je ta dežela najnesrečnejša izmed anektiranega ozemlja. Že pod Avstrijo težko stališče Slovanov je postalo pod »liberalno« Italijo neznošno. Toda kaj ste pomagali z vpitjem nai gremo nazaj? Kako prisilite Italijane v to, da sprejmejo zopet v službovanje tukajšnje begunsko učiteljstvo?

Kateri urad naj nam da spričevalo o brezhibnem političnem obnašanju?

Kam smo pristojni, ko ni še urejeno vprašanje opcije. Kar listi pišejo in kar nam poročajo o tem iz raznih uradov, se izpreminja pač kot vreme v jeseni.

Verujte mi vsi, ki nas poganjate čez mejo v svoji ljubezni do nesrečnih bratov in sester, da bi radi šli mimo, toda **pokažite nam konkretno pot**, podajte nam sredstvo, ki prisili Italijane, da ne bodo metali naših prošelj v koš. Naj ne bo Vaša ljubezen le fraza, vržena v svet le kot trenotni izraz Vaših ogorčenih src.

Pomagajte Klubu učiteljstva zasedenega ozemlja v njegovi akciji glede vračanja na prejšnja mesta.

Dvomim pa, da bi izveli kaj več konkretnih uspehov, kakršnih je klub deležen. Edino država stori tu kaj za nas in za trpine tam spodaj, toda ne z Vesničevim receptom klanjanja pred pariškimi močniki.

Dvomim pa zelo, da bi radi izgnanih, prebeglih in vojnih beguncev učiteljskega stanu, padla beseda disharmonije v medsebojnih razgovorih z verolomnimi, zvitimi Lahi.

V Ljubljani obstoji urad, ki daje in hoče dajati direktive za vračanje v anektirano ozemlje, toda tudi njegovi uspehi so neznatni oziroma ničevi.

Na čelu urada je mož, ki posega s svojo roko celo v zadevo nastavljanja begunskega učiteljstva na razpisana stalna mesta. Od njegovega podpisa je odvisno, če dobi prošilec (prosilka) naprošeno mesto ali ne, oziroma če pride v poštev pri določanju ternopredlogov.

Tega bodi enkrat konec. Urad za zaščito beguncev in podobni uradi niso tu, da nam otežujejo bivanje tu, da nas degradira v državljane II. stopnje.

Ali se mar bojite, da ne pojdemo več dol, če bomo definitivni. Če je pa kdo med nami, ki zasluži posebne pažnje, opravite z njim, če je s tem postopanjem zadovoljen in imate povoda skrbeti zanj in za njegovo bodočnost, toda begunsko učiteljstvo **noče več vašega varuštva**. Begunsko učiteljstvo zahteva, da stopi tu Klub v energično akcijo, da bo konec raznih izjav in podpisov, ki niso na mestu.

Če pa dosežete enkrat to ugodnost, da bomo res mogli nazaj, potem verujte, da nas mnogo da slovo deželi, v kateri sega politično obzorje le od Snežnika do Kamniških planin in od Logatca do Ko-

čevja. Ljubitelji svobode, spoštujoci druge prez ozira na pripadnost k stranki ali svetovnemu nazoru, ne dobimo tu dovolj odmeva.

Zdemagogizirano ljudstvo nam ne more nadomestiti s svojo mnogokrat komaj prikrito mržnjo trdnih Kraševcev, idealnih Tržačanov, veselih Goričanov in trdovratnih Tolmincev.

Časopisje pa naj ne bo tako naivno, radikalno in naj ne odpira svojih predalov vsakemu godrnjavcu, ki čuti potrebo napisati kak nauk na naš račun.

Rekord v surovosti napram nam pa odnaša nesporno »Slovenec«, ki je lani v svoji 136. številki od 18. junija pod naslovom »Kam plovemo?« zmetal na nas vso nesnago, kolikor je je našel po kotih svoje redakcije.

Gospoda — novinarji — vedite, da se zavedamo, da je vaše delo veljavno za vzgojo naroda, ki je poverjen tudi nam, a ne jemljite nam ugleda pri njem s svojo pisavo.

Zato manj fraz, več premisleka, da ne bo nesporazumljen in ne bodo triumfirali Italijani in zrlji z obupom na nas in naš boj naši idealni sorojaki Julijske Benečije.

Tu smo in tu ostanemo, vzklika patriotično italijanski bersaljer, a tudi mi vam pravimo:

Tu smo, tu ostanemo, dokler nas ne pokliče nazaj faktor, ki ga bo upošteval Italijan. Listi naj se pa nikar ne smešijo več s pozivi pred fašisti, ki postajajoč pozornost posrbe, da ne pride čez mejo nobeden jugoslovanski apostol-učitelj, pa tudi duhovnik ne. Pika.

Z zborovanja „svete vojske“.

O surovosti, nenravnosti in pijančevanju, teh treh najhujših napakah našega naroda, je na javnem shodu »svete vojske« dne 10. t. m. predvsem poročal tovariš nadučitelj Rudolf Horvat.

Glede surovosti meni, da je prva dolžnost staršev in vzgojiteljev **poučevati otroke o lepem vedenju** ter jih zlasti o lastnem **zgledu** navajati k **plemenitemu ravnanju**. Odrasli mladini priporoča vstop v razna **kulturna društva**, ki pa morajo v pravem duhu vršiti svojo vzvišeno nalogo.

Za odrasle sploh je pa najvažnejši kulturni činitelj **časopisje**, ki pa bo dosegalo svoj pravi namen šele tedaj, ko izginijo iz njega raznovrstne psovke in surovi napadi na cele stanovce.

Za odpravo oziroma omejitve **nenravnosti** predlaga sledeča sredstva:

1. Efični **vzgojni pouk**, ki temelji v **verouku**. Da bo pa dosegel le-ta svoj namen, naj odpade stari verbalizem, to je čobesedno učenje katekizma na pamet.

2. **Nacionalno vzgojo**, toda ne fašistovske, to je zločinske, kakoršno je menil nek primorski akademik, da hoče baje naše učiteljstvo upeljati v šole; zakaj le s pravo narodno vzgojo se otrese naše ljudstvo čimprej onega suženjskega duha, ki v njem tči že 1300 let. Na ta način bo na vsaj v prihodnje moči prepričati narod take moralne propalosti, v kakršno je zaslilo zlasti naše narodno nezavedno ženstvo v sedanjih Julijski Benečiji; medtem ko se ni iz narodnega nasprotstva nobena Italijanka prostovoljna udala kateremu izmed naših vojakov, ko so pred leti zasedle bivše avstrijske čete italijansko Benečijo.

3. Pouk o **spolnosti**, ki naj ga vršita oče in mati o pravem času.

4. **Nadzorovanje** doraščajoče mladine, predvsem glede oseb, s katerimi občuje.

5. Prepoved **nemoralnih** knjig, slik, gledaliških in kinematografskih predstav ter posebno **premoderne ženske obleke**.

6. Ker so **prenapolnjena stanovanja** pogostoma povod nemoralnega življenja, naj vlada preskrbi čimprej za zadostna in primerna stanovašišča.

7. Oblastva in gospodarji naj pripomorejo s primernimi **predurmi** svojim uslužbencem **zgodaj se ženiti**.

Nikakor pa ni poročevalec proti plesu, če se isti vrši dostojno in pod dobrim nadzorstvom.

Z ozirom na surovost in nenravnost konstatira še univ. prof. Ozvald, da sta ti napaki **simptomi bolne duše**, ki jo je treba preustrojiti s pozitivnim delom.

Nato navede tri vire teh napak:

Prva in glavna kal je institucija **kino**, ki naj se odpravi in nadomesti s cenim gledališčem.

Druga kal je dostop nedoraslim k **porotnim razpravam**, a tretja je — **ulica**, koder stopajo napol naga dekleta.

Prof. Fr. Vadnjal priporoča glede vzgoje, da se srednješolska mladina iz-